

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Vydědění a důvody pro něj ve světle judikatury a úpravy de lege ferenda

Vydědění (lat. exhereditio) je institutem rodinného práva, kterému je v občanském zákoníku (dále jen „obč. zák.“) věnováno jedno ustanovení, ale jeho následky jsou zpravidla dalekosáhlé. V běžném životě se mohou přihodit události, které rodinné vztahy naruší, nebo přímo zpřetrhají a ani jedna ze stran si nepřeje vztahy obnovit. Spíše naopak – definitivně „vyrovnat účty“, zamezit, aby si potomci užili majetku nabytého jejich předky. Dokazování důvodnosti zůstavitelova rozhodnutí je často zpochybňováno a vyvracováno, což ulehčuje samozřejmě i fakt, že zůstavitel nemůže více situaci osvětlit, protože již není mezi živými. Vyděděným potomkům dále nahrává, že lidé svoji závěť často sepisují bez profesionální pomoci odborníka, své důvody v ní dostatečně nezformulují, a výsledkem je pak neplatnost jejich úkonu.

Vydědění se zpravidla chápe ve dvou významech. Nejčastěji jako projev vůle zůstavitele nezanechat svému neopomenutelnému dědici nic ze svého majetku nabytého za svého života, případně menší část než by mu náležela podle zákona. Ve druhém slova smyslu se za vydědění označují způsobené následky projevu vůle zůstavitele, kterým odnímá dědici dědické právo, jež by mu jinak zákonně náleželo. Důsledkem je úplně odnětí nebo omezení dědického práva k zůstavitelově pozůstalosti, což je zcela na vůli zůstavitele.[1] Z povahy věci vyplývá, že vydědění potomka je možné pouze v případě neopomenutelného dědice, u ostatních osob jednoduše postačí, pokud je zůstavitel do své závěti nezahrne. Z procesního hlediska se na vyděděného hledí jako na dědice, který se smrti zůstavitele nedožil.

Vzhledem k tomu, že vydědění je právním úkonem ve smyslu občanského zákoníku, je pro jeho platnost v první řadě nezbytné, aby naplňoval atributy pro něj stanovené, tj. nerozpornost obsahem či účelem zákona, jeho neobcházení a soulad s dobrými mravy. Kromě toho je fundamentální požadavkem, aby uvedený projev byl učiněn svobodně, vážně, určitě a srozumitelně. Z hlediska formálního musí být splněny požadavky přísně kladené zákonem na závěť, přičemž je možné, aby vydědění bylo obsaženo přímo v závěti. Pokud tedy zůstavitel sepisuje samostatnou listinu o vydědění, může ji sepsat buď ručně, nebo v jiné písemné formě za přímé účasti svědků, příp. ve formě notářského zápisu. Pro posouzení platnosti úkonu vydědění je rozhodný stav, kdy byl úkon učiněn.

Kromě splnění náležitostí právního úkonu, jeho platnosti a formy projevu, je nutné s připojením konkrétních okolností uvést jeden z důvodů, který pro vydědění požaduje občanský zákoník v § 469a. Vydědění je možné, pokud potomek:

- a) v rozporu s dobrými mravy neposkytl zůstaviteli potřebnou pomoc v nemoci, ve stáří nebo v jiných závažných případech,
- b) o zůstavitele trvale neprojevuje opravdový zájem, který by jako potomek projevovat měl,
- c) byl odsouzen pro úmyslný trestný čin k trestu odnětí svobody v trvání nejméně jednoho roku,
- d) trvale vede nezřízený život.

A)
Pro posouzení prvního důvodu je nutné zohlednit soulad s dobrými mravy a objektivně posoudit okolnosti situace, kdy zůstavitel potřeboval pomoci a reálné možnosti potomka zůstaviteli potřebnou pomoc skutečně poskytnout a že ze strany zůstavitele nedošlo k odmítnutí této pomoci.[2]
Obligatořně se musí posuzovat hledisko potřebnosti pomoci při zohlednění nemohoucnosti či neschopnosti zůstavitele ve stáří nebo nemoci. O jednání v rozporu s dobrými mravy jde zpravidla v případech nouze, která může být vyvolána objektivními okolnostmi jako živelná pohroma či jiné ohrožení. V takových situacích se očekává, že potomci pomohou rodiči, aby zmírnili dopady způsobené nenadálou událostí. Potřeba pomoci ale nevyvstává, pokud si ji zůstavitel je schopen zajistit sám.

Pro platnost vydědění z důvodu uvedeného v § 469a odst. 1 písm. a/ obč. zák. je tak nezbytné, aby se zůstavitel ocitl v situaci, kdy pro zdravotní či jiné potíže nastalé v důsledku onemocnění či věku, případně pro potíže způsobené jinými okolnostmi (např. přírodní katastrofou, požárem, povodní) potřebuje pomoc a není schopen si sám obstarat své základní životní potřeby (zdravotní, hygienické aj.). Současně musí jít o situaci, kdy o uvedené potřeby zůstavitele není postaráno jinak, např. ze strany manželky případně jiné blízké osoby a potomek má reálnou možnost zůstaviteli potřebnou pomoc poskytnout a kdy zůstavitel potomkem nabídnutou pomoc neodmítne. Neposkytnutí pomoci zůstaviteli ze strany potomka přitom musí odporovat dobrým mravům.[3]

B)
Tento důvod pro vydědění je nejčastější a v judikatuře také nejhojněji řešený. Spočívá ve skutečnosti, že potomek o zůstavitele trvale neprojevuje opravdový zájem, který by jako potomek projevovat měl. Jak uvádí Nejvyšší soud v jednom, ze svých rozhodnutí (21 Cdo 1912/2008), „zájem, který by potomek měl o zůstavitele projevovat, je třeba posuzovat s přihlédnutím k okolnostem konkrétního případu; jeli skutečnost, že potomek trvale neprojevuje o zůstavitele opravdový zájem, důsledkem toho, že zůstavitel neprojevuje zájem o potomka, nelze bez dalšího dovodit, že by neprojevení tohoto zájmu potomkem mohlo být důvodem k jeho vydědění“. Jedná se o takové případy, kdy potomek až po smrti zůstavitele zjistí, že je jeho přímým potomkem nebo kdy v důsledku chování zůstavitele vůči potomkovi není v rozporu s dobrými mravy skutečnost, že potomek neprojevuje o zůstavitele zájem.[4] Pod tento bod jsou subsumovány nejen případy, kdy potomek neprojevuje zájem zcela, ale i pokud zájem neprojevuje způsobem odpovídajícím řádnému chování potomka k rodiči (prarodiči atd.), tj. například způsobem trvale překračujícím zásady společenské slušnosti.[5] Dále lze jako důvod pro vydědění podle písm. b) považovat „návrh na zbavení způsobilosti zůstavitele k právním úkonům, je-li podán jeho potomkem nikoli v úmyslu chránit zůstavitelovy zájmy, a opírá-li se o nepravdivé a smyšlené důvody.“[6]

C)
Důvodem vydědění, který se v praxi nejjednodušeji prokazuje, je pravomocné odsouzení (z dikce zákona nevyplývá, zda nepodmíněné či i podmíněné) vyděděného pro úmyslný trestný čin včetně doby trestu odnětí svobody. Přitom je zcela irelevantní, kolik z trestu si dotýčný ve vězení opravdu odsedí, stejně tak, zda došlo k zahlazení odsouzení. Vzhledem k jednoznačnosti ustanovení neexistuje k tomuto zákonnému důvodu žádná judikatura.

D)
Poslední z důvodů je v praxi výjimečný a odborný názor na to, co je k třeba k jeho naplnění, není

jednotný. Zůstavitelé se raději uchylují k vydědění z některého výše uvedeného důvodu a „nezřízený život“ uvádějí až jako sekundární příčinu. Obecně lze mít za to, že by se pod tento abstraktní pojem dalo zahrnout závislost na alkoholu či drogách, vyhýbání se práci, tuláctví a podobné antisociální projevy. Předpokladem je také trvalejší stav takového chování, opět s přihlédnutím ke konkrétním okolnostem případu.

Vydědění lze také vztáhnout na potomky vyděděného, kteří by jinak nastoupili na jeho místo. Toto ale musí být výslovně stanoveno v závěti či listině o vydědění. Není přitom důležité, zda je důvod vydědění u těchto osob také naplněn či nikoli.[7]

Nový občanský zákoník s plánovanou účinností od 1.1.2013 zachovává úpravu vydědění co se týče formy prohlášení a jejich důvodů. Taxativní výčet důvodů zůstává nezměněn, extenzivní výklad ani analogie nebude stále možná. Co bude ale zcela nové a poměrně zásadní, je zrušení povinnosti uvedení důvodu v závěti nebo listině o vydědění. Zůstavitel nebude muset uvést výše popsané důvody, což by podle současné úpravy mělo za důsledek neplatnost takového úkonu. Nicméně, jak vyplývá z důvodové zprávy, tento důvod bude muset existovat v době vydědovacího prohlášení; nelze tak vydědit podmíněně.

Dílčí plánovaná změna reviduje třetí vydědovací důvod. Dřívější obecná formulace odsouzení pro úmyslný trestný čin v době trvání nejméně jednoho roku bude zúžena na okruh trestných činů spáchaných za okolností svědčících o jeho zvrhlé povaze. Smyslem je vyloučit případy, kdy spáchané trestné činy jsou pro rodinné vazby zcela nevýznamné a mohou tak fungovat pro zůstavitele jako pouhá záminka.

Vyděděný bude na svoji obranu moci podat žalobu, ve které prokáže, že svým chováním nenaplnil důvod, příp. důvody, pro vydědění a má tak nárok na zákonný díl na pozůstalosti. Další novinkou bude ochrana potomků vyděděného, který je zadlužen nebo si počíná marnotratně; zůstavitel v takovém případě zůstaví dětem tohoto neopominutelného dědice[8] při naplnění zásady *exhereditio bona mente facta*. [9]

Z uvedené úpravy a praktických příkladů popsaných v judikatuře lze vyvodit, že vydědění není v praxi tak jednoduché učinit. Ten, kdo jej činí, si musí důsledně zajistit splnění všech požadavků stanovených zákonem tak, aby nebyla jeho vůle později zpochybněna, a jeho úmysl tak nebyl zhatěn. Alternativou, která může počínání zůstavitele zjednodušit, je uzavření darovací smlouvy ještě za svého života (darování pro případ smrti je právním řádem vyloučeno). Nicméně, darováním majetku si lze ušetřit pozdější nesnáze. Přece - kde nic není, ani dědic, natož vyděděný, nic nebere.

Mgr. Magdalena Danielová

[Schaffer & Partner Legal, s.r.o., advokátní kancelář](#)

Gallery Myšák
Vodičkova 710/31
110 00 Praha 1

Tel.: + 420 221 506 300
Fax: + 420 221 506 301
e-mail: info@schaffer-partner.cz

- [1] Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 29.5.1997, sp. zn. 2 Cdon 176/96.
- [2] Jehlička, O., Švestka, J., Škárová, M. a kol. Občanský zákoník. Komentář, 8. Vydání. Praha : C.H.Beck, 2003, 1219. s. 589.
- [3] Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 16. července 2008, sp. zn. 21 Cdo 3772/2007.
- [4] Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 26.9.1997 sp. zn. 2 Cdon 86/97.
- [5] Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 15.5.2007, sp. zn. 21 Cdo 688/2006.
- [6] Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 24. 9. 2009, sp. zn. 21 Cdo 1912/2008.
- [7] Např. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 18.1.2006, sp. zn. 30 Cdo 1798/2005.
- [8] § 1637 návrhu Občanského zákoníku
- [9] „vydědění v dobrém úmyslu“. Důvodová zpráva k návrh Občanského zákoníku, s. 407. Dostupná >>> [zde](#) (cit. 2011-06-14)

© EPRAVO.CZ - Sbírka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Nový zákon o veřejných dražbách, aukce a obálkové metody](#)
- [Pohled přes hranice - natáčení pornografických klipů jako důvod výpovědi z nájmu bytu](#)
- [Nařízení EU o umělé inteligenci a jeho dopady na využití jazykových modelů v advokátní praxi](#)
- [Revize zájezdové směrnice: co přináší, co hrozilo a co to znamená pro praxi](#)
- [Kupní smlouva o převodu nemovitosti bez uvedení výše kupní ceny](#)
- [Druhá „tlačítková novela“: povinné tlačítko pro odstoupení od smlouvy](#)
- [Souhlas s veřejným užíváním pozemku jako překážka nároku na bezdůvodné obohacení - nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 2541/25](#)
- [Kupní smlouva bez přesného určení kupní ceny](#)
- [Byznys a paragrafy, díl 36.: Doložka o mlčenlivosti](#)
- [Detekce podezřelého obchodu v kontextu hazardních her](#)
- [AI omnibus](#)